

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญที่สุด ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ มีเหตุปัจจัยสำคัญ คือ ต้องมีการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การพัฒนาคนให้มีความสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคน การให้การศึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งมีคุณธรรม มีทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และเป็นพลเมืองที่ดี สังคมยอมรับนั้น จะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้าน เศรษฐกิจ ด้านการเมือง ตลอดจนด้านสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้การศึกษายังช่วยให้ คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตเพราะเป็นการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาสัทยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ทำให้รู้จักวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้จัก พึ่งตนเองดำรงชีพและประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ร่วมเป็นพลัง สร้างสรรค์การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ย่อมทำให้การพัฒนาประเทศและสังคมสะดวก รวดเร็ว ได้ผล ที่แน่นอน รวดเร็ว และก้าวไปอย่างยั่งยืน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็น กระบวนการที่ต้องใช้การประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย หน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทใน การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนโดยตรง คือ สถานศึกษา การที่สถานศึกษาจะ สามารถจัดการศึกษาได้ อย่างมีคุณภาพต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่ดี กระบวนการสำคัญ จะส่งผลให้ระบบบริหารจัดการที่ดีคือ การบริหารวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 1)

กระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลกำหนดให้ สถานศึกษาแบ่งงานในสถานศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มการบริหารวิชาการ กลุ่มการบริหาร งบประมาณ กลุ่มการบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 32) ซึ่งการบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานหลักของการบริหาร สถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัด

โปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ในลักษณะ ของงานนั้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2542 : 1) งานวิชาการเป็นงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้านทั้งงานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และจากแนวความคิดการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ให้นั้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริง ฯลฯ งานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ที่หันมาเน้นการประเมินตามสภาพที่แท้จริง ไม่เน้นการใช้ข้อทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีอีกหลาย ๆ ด้านที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพ โดยรวมเรียกว่างานวิชาการ (กมล ภูประเสริฐ. 2545 : 6)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลการบริหารวิชาการเป็นพิเศษ แต่ก็ยังมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มองเห็นว่างานด้านอื่น ๆ สำคัญกว่างานวิชาการ บุคลากรยังไม่มีมีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 2 (2548 ก : 13-14) การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (National Test) ปีการศึกษา 2547 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเฉลี่ยร้อยละ 36.33 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมเฉลี่ยร้อยละ 43.61 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเฉลี่ยร้อยละ 40.34 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 2 ตั้งเกณฑ์ที่น่าพอใจที่ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ซึ่งถือว่าผลสัมฤทธิ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือแม้ว่ามีความตระหนักว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากในการบริหารสถานศึกษา แต่โดยทั่วไปในการปฏิบัติจริง ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการน้อยอยู่ และเป็นที่น่าประจักษ์ว่าการบริหารงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษา ยังให้ความสำคัญในด้านวิชาการน้อย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่จะไปให้ความสำคัญในการบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ และการบริหารงานด้านอาคารสถานที่เป็นอันดับแรก ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นในด้านคุณภาพของผู้เรียน ในรูปของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2548 ก : 3)

ประกอบกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (2548 : 5) รอบแรก โดยรวมระดับประเทศ พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ส่วนที่ได้มาตรฐานคือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ผลจากการศึกษาหลักการสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาคนให้สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญของการบริหารวิชาการ ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่ยังอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ ซึ่งน่าจะเป็นผลจากการ บริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ คาดหวังการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อให้ทราบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและครูผู้สอน และนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ค้นพบเป็น แนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ ให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนทั้งโดยรวมและรายด้าน

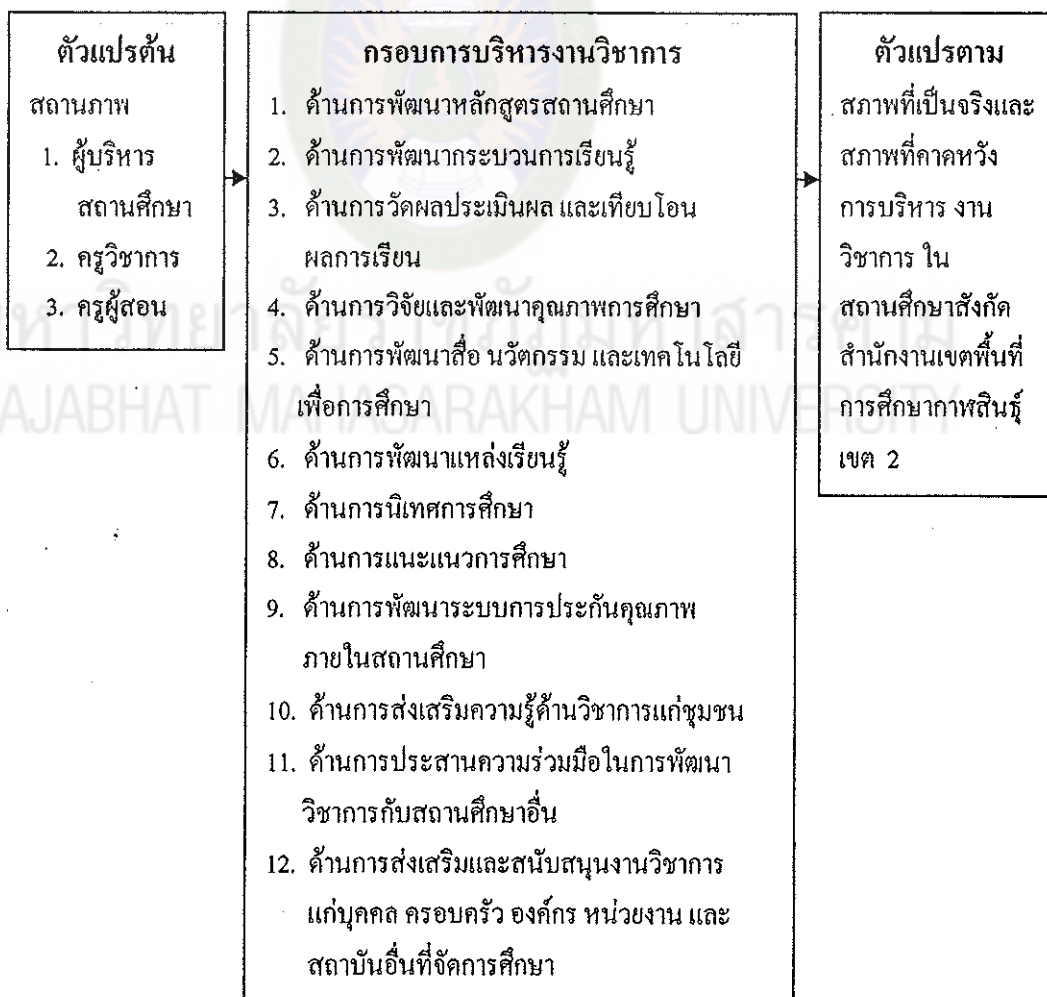
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังการ
บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
ครูวิชาการ และครูผู้สอน แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามกรอบการบริหารงานวิชาการ
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) 12 ด้าน คือ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนจากโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 (2548ข : 2) จำนวน 197 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,609 คน จำแนกเป็น

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา 197 คน

1.1.2 ครูวิชาการ 197 คน

1.1.3 ครูผู้สอน 2,215 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนได้มา โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด . 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างใน 25 โรงเรียน จำนวน 335 คน จำแนกเป็น

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน

1.2.2 ครูวิชาการ จำนวน 25 คน

1.2.3 ครูผู้สอน จำนวน 285 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังการบริหารงานวิชาการ 12 ด้านในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับบุคลากรจัดขึ้นในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และองกามทุกด้านให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพที่สังคมต้องการของโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ เขต 2 ซึ่งมีแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1.1 การปฏิบัติด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การนำเอาหลักการ แนวคิด และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มาปรับใช้ในโรงเรียน

1.2 การปฏิบัติด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3 การปฏิบัติด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การปฏิบัติด้านการวัดผลและประเมินผล เทียบโอนผลการเรียนตามหลักเกณฑ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

1.4 การปฏิบัติด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติด้านการวิจัยในชั้นเรียนของบุคลากรในโรงเรียน

1.5 การปฏิบัติด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติด้านการจัดหา จัดทำ แสวงหาความรู้เกี่ยวกับสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยของบุคลากรในโรงเรียนและการนำไปใช้

1.6 การปฏิบัติด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ หรือการสำรวจขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1.7 การปฏิบัติด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติด้านการตรวจสอบ ประเมินผล การจัดการเรียนการสอนของบุคลากรในโรงเรียน

1.8 การปฏิบัติด้านการแนะแนวการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติด้านการให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ของบุคลากรแก่นักเรียน

1.9 การปฏิบัติด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาจากภายในของโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียน

1.10 การปฏิบัติด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การปฏิบัติด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการต่างๆของโรงเรียนสู่ชุมชน

1.11 การปฏิบัติด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การปฏิบัติด้านการติดต่อ ประสานงาน กับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนางานด้านวิชาการของโรงเรียน

1.12 การปฏิบัติด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั
 องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติที่ส่งเสริมให้ชุมชน
 หรือหน่วยงานอื่นในชุมชนที่จัดการศึกษาด้านวิชาการ

2. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีทั้งหมด 197 โรงเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่
 ในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานศึกษาในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. ครูวิชาการ หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ
 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัย และยังเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร
 สถานศึกษา ครูวิชาการ ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการ ให้เกิดการพัฒนา
 คุณภาพทางการศึกษา ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มี
 คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีในการดำรงชีวิตในโอกาสต่อไป